

עלון קיבוץ ניר דוד (תל עמל)
אפריל 2023

צילום: אלי ברמל

עיבוד תמונה: לילי ברמל

מה בעלון

עלון אפריל גדוש באירועי תרבות קהילתיים. נביא סיכום ורשמים מהם, לפי סדרם בלוח השנה: פסח, ימי הזיכרון לשואה ולמערכות ישראל, וחג העצמאות.

אבל לפני הכל, נביא בעלון דברי פרידה מירון קרונר, שהלך החודש לעולמו. יהי זיכרו ברוך.

קריאה נעימה

כאן המקום לברך:

- את משפחת בהרי – הדר, עופר והילדים שעברו לביתם החדש בשכונת הכרם.
- את משפחת שמאלי – שירה, ניר והילדים שעברו לביתם החדש בשכונת הכרם.

עלון מס. 4 בשנת 2023, מס. 2294 למניין עלוני הקיבוץ

שותפים לעלון: אורי קלס / אושרית שטילרמן-טובין / אריאל שיבולת / גברי איכנוולד /
דניאל קרונר / חגית שבת-איהלוי / יהודית אייל / לביא מאירי / מיכאל ידיד-לוי / מירי דגן /
עמוס כרמי / עמיחי גלר / עמית קרונר / ענת קרונר / ערן ורותם מאירי / צילה שכטר-קרונר /
רוני גופר / שלמה גלזר / שרון כרמי (שוויץ)
כמו כן מובאים דברים שכתב משה ברקוביץ' ז"ל, אביו של דני

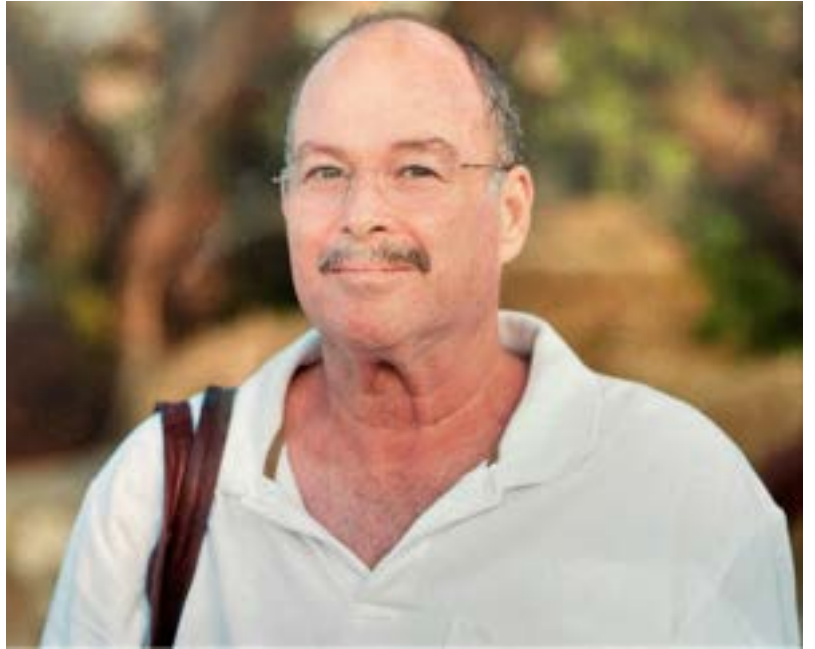
מברכים: עדי וגיל כץ

עיצוב הלוגו החדש: עדי מידה
צילומים: איל פרי / אלי כרמל ז"ל / אסי גופר / מיכאל ידיד-לוי / משפחת קרונר / פרטיים
עיבוד תמונה: לילי כרמל
ציור שערים: כרמלה כרמל / רעיה בר-אדון / גרישה בלוגר
עיצוב מודעה: הילה דגני
איור: ליאורה איכנוולד-וייסמן

הפקת העלון בגרסת עיתון: כרמית מוזר-נגלר
תודה מיוחדת ליהודית אייל, ארכיונאית הקיבוץ, על ההגהה.

עורכת: סמדר יחיאלי

עלון פנימי, כל הזכויות שמורות

ירון קרונר

נולד ב-23.10.55

נפטר ב-22.4.23

עמית קרונר סופד לאביו

[בהלוויה, 24.4.23]

אבא,

אני מנסה לכתוב ולחשב את המילים המדויקות שיעבירו אליך ואלי את הרגשות שאני חש אליך, אבא שלי האהוב.

מהחוויות הכי עמוקים של הילדות עולה בי הריח הכל-כך מוכר שלך, עשן נובלס מעורב בקפה שחור וריח המדגה והשטח שכה אהבת.

אתמול עלה בי זיכרון מוחשי, תמונה מלווה בריח, וישר סיפרתי זאת למיקה, בתי ונכדתך האהובה. בזיכרוני, אני בגן בלילה, ימי הלינה המשותפת העליזים, כבר הייתה השכבה וכל הילדים ישנים. רק אני ער. בצהריים נפלה לי שן ראשונה. כמאמר האגדה המפורסמת שמתי את השן מתחת לכרית וחיכיתי לפייה. עם הראש לקיר, לבדי בחושך, חיכיתי וחיכיתי והציפיה כרסמה בי ובשלב מסוים הפכה לתסכול. לפתע, דלת החדר נפתחה בשקט. את החדר הציף הריח המוכר של נובלס ובריכות הדגים. אתה עמדת בפתח החדר, ובידך אוצר: שקית מלאה בממתקים שרצית לשים לי מתחת לכרית ולברוח בשקט, אבל כשהבחנת שאני ערני לחלוטין, לא חשבת פעמיים. הנפת אותי בזרועותיך הגדולות ולקחת אותי לטיול לילה למדגה (כמובן בניגוד לכללים). כך הסתובבנו לילה שלם, מציקים לאנפות עם פרוז'קטור, מחפשים חתולי בר ואפילו הגענו עד לקפה הבוקר של הדייגים. זהו זיכרון קטן ופרטי שלי והוא אחד מאין ספור זיכרונות ילדות יפים ומתוקים שלי, שלנו, ממך.

כשגדלתי, לא פעם הרהרתי במבנה האישיות הייחודי שלך, אני אולי משוחד קצת, אבל מעולם לא פגשתי אדם שאפילו מזכיר אותך – כריזמה וביטחון עצמי שמשכו אנשים אליך, בשילוב עם אינטליגנציה גבוהה, חוש הומור ייחודי ומעל לכל אמפטיה שהתבטאה בנדיבות אין סופית.

לפעמים אני חושב, שאם היית נולד בתל אביב או בירושלים, ודאי היית ראש ממשלה או שר בכיר. אבל אתה גדלת פה בעמק בית שאן, יחף, פראי ומאושר עם גברי וחבריו **מקבוצת "דרור"**, ועל כן הפכת להיות השריף, או מעין מוכתר (שלא במינוי רשמי) של אזור העמק המזרחי. מין גיבור-על ארץ-ישראלי משולב בקלינט איסטווד מהמערבונים שאהבת וראית אלפי פעמים.

ואני, בנך, תמיד הייתי גאה בך כל-כך.

אבא תמיד ראשון, אבא תמיד פותר כל בעיה. ידיד, זר או יריב, זה לא משנה, אבא שלי יעזור. וכן, באמת היה לך סולם שמגיע עד השמיים והטנדר הכי גדול עם הציוד הכי מגניב וכמובן רובה גדול ושפם. בימי שבת או סתם בלילות השבוע, היית לוקח אותנו להרפתקאות, בשטחי ממלכת שטחי הבר שלך. עולים ויורדים, קופצים בבורות, פוגשים אנשים, שותים קפה, אוכלים איזה שיפוד אצל מחמוד, עוזרים למישהו, רודפים אחרי מישהו. ואימא מתקשרת: "איפה אתם? תחזרו הביתה? אתה לא מעשן כן?" חוויות על חוויות ואין רגע דל, עם אבא שלי גיבור העל.

תמיד ידעת הכול והיית מומחה בכל דבר. לימדת עורכי דין את החוק, את הדייג לדוג, את הקבלן לבנות ואני מודה שכבר שלא נדהמתי, שלימדת את מנהל מחלקת ניתוחי חזה בפורייה דבר או שניים על הלב.

איכשהו היה נראה, שהחוקים אינם חלים עליך, חיית את החיים בדרכך הייחודית, בדרך מיוחדת, שהיא רק שלך.

ואכן, היית דמות משמעותית בשביל כל-כך הרבה אנשים, אבל בשבילנו היית אבא אהוב, חם ואוהב של עיתי, מעין, דניאל ושלי. והיית סבא אוהב ומצחיק לאביתר, מיקה, טל, עידו ותם.

ובעל אוהב לאימא, שאהבתם אהבה אין סופית. אהבה כה חזקה שלעיתים היה נדמה כי גוף אחד אתם, עם מערכת עצבים אחת, ואם לך כואב אז לה כואב כפליים.

ודאגת, עטפת וגוננת עד שכבה האור.

אוהב אותך תמיד אבא שלי גיבור.

מיליון רסיסים של לב

אבא שלי,

מרגיש לי ברור ואפילו מובן מאליו שמישהו למעלה חילק את הלב שלך כבדרך אגב. נתן חצי לעיתי ורבע לעמית, חלק גדול למעין ושמינית בשבילי.

אבל מה עושים עם כל הרסיסים? זה בעצם ברור – זה שייך לכל הנכדים.

את השאר חילק בין אנשים אותם אהב ובשבילם היה נותן גם את חייו.

אבל היתה אחת שאותה אהב מפה ועד הכוכבים: Center of my life, אימא שלנו, מרכז כל החיים.

איך נפרדים, מה אומרים, איך בכמה שורות מסכמים חיים שלמים.

לשבת על הספה, לשמוע רעש של סנדלים ופתאום הדלת נפתחת והחיוך על הפנים. טי לה לה או זמזום קטן של שיר, שעות של סיפורים מצחיקים, בדיחות וכינויים.

שעות של נסיעה בטנדר מלא בכדורים עם שירים ישנים שחוזרים בלופים ויודעים כבר את כל המילים. להאיר עם פנסים בלילות החשוכים, לחפש חיות ולספור ציפורים.

לדבר ולאהוב גם בלי מילים. לאהוב בלי תנאי ולא לעזוב לרגע ובטח שלא לספר לאימא.

לעמוד על רחבת המסדרים ולחפש עם העיניים את הבחור עם השפם וכובע הטמבל שעומד בצל עם הניצוץ בעיניים.

היית הכול ותודה שלא ויתרת לרגע, היית חזק, אבא שלי גיבור, גם כשהכול היה נגדך.

כל יללה של תן שחוצה את הלילה, כל מטס של שקנאים גורמים לי לחשוב ישר עלייך, על מי שהיית בשבילי, על מי שתהיה בשביל ילדיי כשאספר להם על סבא ירון שהיה גיבור חיי.

ולא בא לי להפסיק לכתוב, שזה לא יהיה פתאום אמיתי. תודה לך אבא על מי שהיית בשבילי.

אוהב אותך תמיד.

ירון ודניאל, 1999

ענת קרונר, כלתו:

שרק הגעתי לקיבוץ, ובעיקר כשעבדתי במזכירות, שאלו אותי כל הזמן: "של מי את?" ותמיד אמרתי בגאווה שאני הכלה של ירון קרונר ותמיד קיבלתי תגובות טובות. מהיום הראשון, עם כניסתי למשפחה, הרגשתי רצויה, אהובה ומפונקת: "נתי, מה להביא לך, מה להכין לך, לילדים?"...

תוך עשר דקות מגיע אורז מטוגן, פתיתים (מופרדים אחד אחד), סלט, חביתות עם תועפות גבינה צהובה ועוד ועוד... גם בארוחות שישי אהבת להכין את הגולאש המפורסם, ערמות שניצלים ומרק עוף. "רק תגידו, מה להביא לכם, לעשות בשבילכם, לסדר ולייעץ." תמיד שם עם חיוך, אופטימיות ונתינה ללא גבולות.

אני מוקירה את הזמן שהיה לנו ביחד, את זמן הזהב עם הנכדים, בשדות, במרפסת ובדשא. לנצח אנצור את כל העזרה שהרעפת עלינו בכל תחום ובמיוחד בתקופה של בניית הבית, עליה השגחת מקרוב ולצערי לא הספקת לראותו אחרי שעברנו.

אני מרגישה זכות שהמתקתי לך את השהייה בתקופה הקשה שלך, וגם ביומך האחרון, עם העוגות שלי. "העוגה הכי טעימה בעולם", אמרת, ואני אמרתי תודה והייתי כל-כך עצובה.

נוח בשלום סבא ירון. אנחנו כבר מתגעגעים.

צילה שכטר, אחותו של ירון

[בהלוויה, 24.4.23]

אחי הצעיר,

לצערי, אין לי זיכרונות מילדותך המוקדמת. בתקופה זו חיינו בעולמות מקבילים. אתה בבית ילדים בתל-עמל עם ההורים, ואני בחיים האינטנסיביים במוסד החינוכי, בצבא, ולאחר מכן בלהב.

זכור לי הביקור שלך עם ההורים בטקס הצבאי בשדה בוקר. כל פעם היית מזכיר את הנסיעה במשאית עם הברזנט המתנפנף, וכשהיית מגיע עם ההורים ללהב, הפכת מוקד חברתי. חברת לילדי להב עם הסיפורים שלך. ובערב שישי אחד שסיפרו בו סיפורים, קמת ואמרת שיש לך בדיחה לספר וזכית בתשואות סוערות. מילדות היתה לך התכונה להתחבר לאנשים, בכל המגזרים ובכל הגילים.

למעשה, כששלושתנו, **איציק**, אתה ואני הפכנו הורים, חלה ההתקרבות הגדולה. יותר ביקורים ומפגשים ודאגות משותפות. היה לך חשוב מאוד הקשר המשפחתי. **אילנה** ואתה הקמתם קן משפחתי, מטופח למופת.

השנתיים האחרונות שבהן הייתי יותר נוכחת הוכיחו את הלכידות המשפחתית. כולם התגייסו לעזרה ותמיכה.

אתם, הילדים של ירון, אוהבת אתכם.

אילנה, מעריצה אותך על המסירות וההתמדה ובעיקר האהבה. לדעתי זו המורשת החשובה ביותר שאתה משאיר אחריך.

עד סוף ימי ילווה אותי משפט הפתיחה בשיחות הנייד שלנו: "מה שלומך, אחותי הצעירה?"

אחותך, צילה

בחתונה של יעל ועמית,

2013

ירון, קשה לי לחשוב שאתה כבר לא כאן, זה לא הגיוני ולא מתאים, במיוחד לאדם שבדרך כלל נמצא בכל מקום.

חברי היקר, אני מכיר אותך מאז ומתמיד, מהיום שאני זוכר. היית תמיד קרוב וחבר.

אתה ידעת לחלום חלומות שרבים מהם הגשמת, ולא הפסקת לחלום גם בזמן שהמחלה ריתקה אותך למיטה. חלמת איך ייראה הטיול הבא ואיך תסתדר במצב החדש שלך ברכב המיוחד שתסדר. הייתה לך מחשבה לא שגרתית וראית את הדברים המתרחשים בעולם שסביבנו אחרת ושונה מאחרים, והיית שלם עם עצמך בהחלטות שלך, זה היה היופי שבך.

הייתי קורא לך צדיק נסתר. כשהיית שואל: "למה?" אמרתי לך: "מאחר שבכל פעם שנסגרה עליך דלת, היה נפתח לך שער לדרך שהטיבה איתך יותר." והייתי בטוח שגם הפעם תצא מזה ותמצא את הדרך שלך להתגבר על המצב.

כל הילדות בקיבוץ היתה בשבילך מרחב פעולה יפה וגדול: הפרות והסוסים, טיולים במרחבי המעינות, מפעל המתכת שתמיד היה שם משהו שעניין אותך, איסוף האופנועים ותיקונם.

אהבת את העמק ואהבת את הטבע. ואני אהבתי את שיתופי הפעולה שלנו ואת החברות שנולדה בילדות המוקדמת ונמשכה לאורך כל השנים.

היית אדם מיוחד, טוב-לב ותמיד מוכן לעזור למי שצריך עם חיוך ושמחה על ההזדמנות לעזור. אם מישהו נתקע בשדות בבוא, היית תמיד זה שמוכן ונמצא שם לחלץ, בלי לבקש דבר.

עם החשיבה השונה שלך תמיד היית עצמאי, תמיד מחליט רק עם עצמך ולבד ולא חשוב מה יעצו לך חברים. הייתה לך מערכת לומדת-שואלת: שואל אנשים, שואל חברים, ובסוף מחליט לבד ושונה.

אני זוכר משהו שאפיין אותך במלחמת יום הכיפורים. בשבת חזרנו מהרי אפרים וישבנו כל הבנים בצריף של **שמוליק אברהמי** ממנו ראינו את האוטובוסים מתמלאים בחברי קיבוץ שיצאו למלחמה. עוד אנו בוהים במתגייסים, אתה אמרת: "טוב, מעכשיו אנחנו ננהל כאן את הכל." ובאמת, עבדנו בקיבוץ בכל עבודה, ואתה, שהיה לך רישיון ג' (נדיר לאותה תקופה), היית מוביל את העופות עם הדודג' בלילה, ובבוקר חוזר לדסקס ולזרוע את השדות לקראת הזריעה. כך עד שחזרו החברים הלוחמים.

התכונות האלה הביאו אותך במעלה הדרך לאחר עבודה רבת שנים במדגה, להוביל ולנהל את השמירה על בריכות הדגים, השדות והמטעים מחיות בר וציפורים במשך 21 שנים. תמיד כשנסעתי אתך ברכב בזמן העונה, זה נשמע כמו מלחמה שלמה שאתה מנהל במרחב, ומזיז בקשר כוחות שייפגשו עם השקנאים הסוררים. הבנת איך הציפורים פועלות ואיך ניתן להרחיקן מהבריכות בשכל ובכמה שפחות פגיעה בהן. אהבת אותן וידעת להפעילן.

לכל אורך השנים היינו נפגשים ומטיילים בעמק כמו שהיינו עושים כשהיינו ילדים. פוגשים ביופי המיוחד הזה שכל כך אהבת, שבכל עונה הוא נראה מקום אחר. וכך היית אומר לי לאחר ירידת הגשמים הראשונים: "גברי הגיע הזמן לטייל, ההוא עם המכחול הירוק, עבר בעמק."

הטיולים הפכו למסורת וב-20 שנה האחרונות היינו קבוצת חברים שיוצאת לטיולים בהרים של אירופה ואתה כמובן היית הרוח החיה והנוהג ברכב, כמו כאן בעמק, ביד בוטחת ובניסיון של שנים.

קשה לחשוב שאתה איננו. ידעתי שהמצב לא קל, היית כבר קרוב לחצי שנה בין בתי חולים לשיקום, ובכל הזמן הזה הייתה **אילנה** צמודה אליך במסירות אין קץ והילדים עוזרים לצידה. זכית להקים עם אילנה משפחה נפלאה. ביום שישי עוד ראיתי אותך וכבר היית מאוד חלש. אבל בכל זאת היה לך מאוד אכפת מה יהיה במדינה לאור איום ההפיכה.

ועכשיו, כשאתה כבר לא סובל, אתה בטח עובר ביעף לראות שהכול בסדר, נהנה מחילוף העונות בעמק, ומהמים הזורמים. וגם מסתכל עלינו כאן. ויש לך בטח מחשבה אחרת על המצב.

נוח בשלום חבר יקר.

מתגעגע אליך כבר.

גברי

פסח

המזכיר קצפו יצא
בא אל פלוני בריצה.
"את הכלב תסלק
או עליך נתעלק"
חד גדיא חד גדיא...

עשתונותיו של פלוני לא אבדו
אותו באצבע לא עשו.
הוא יצא להתקפה
"למה אין פה אכיפה?"
חד גדיא חד גדיא...

"למה מכונית חונה
בכל מקום פה בשכונה
למה רק אלי אתה בא
כשלפלמוני ארובה"
חד גדיא חד גדיא...

"ומיסטר X המכובד
לא סופר כאן אף אחד
מה בראש שלו עושה
ואת ערוותו לא מכסה"
חד גדיא חד גדיא...

רעיה בר־אדון

הדפס לינולאום בשחור־לבן

לביא מאירי – חד גדיא

פלוני אל השוק רכב
וקנה כלבלב שובב
הכלבלב נבח, חירבן
בחצרו של השכן.
חד גדיא חד גדיא...

השכן היה נחרץ
אל המזכיר מייד קפץ
על פלוני הוא התלונן
ועל הכלב שחירבן
חד גדיא חד גדיא...

"וגברת Y המכובדת
אף תקנון לא מכבדת
את הקלאבקר מטעינה
בחשמל של השכנה"
חד גדיא חד גדיא

"גם מיסטר Z הציורי
פלש לשטח ציבורי
חומה בנה וגם מגדל
על מגרש הכדורסל"
חד גדיא חד גדיא...

"אז מה לך מזכיר אומלל
שרק אלי אתה נטפל
הבט פנים ולא אחורה
פן תיפתח תיבת פנדורה"
חד גדיא חד גדיא...

"עצה חברית לך מפלוני
אל תתייחס לחברים כמוני
אלף בעיות לך לפתור
ואני בקצה התור."
חד גדיא חד גדיא...

המזכיר לא התבלבל
משפתיו הוא רק מלמל
"אני רק קדימה מסתכל
אך רואה מגדל בבל"
חד גדיא חד גדיא...

"אין בשמים שום מלאך
שייצור כאן מהפך
כשאישי הישר בעיניו עושה
זה סוף סיפור המעשה."
חד גדיא חד גדיא...

עיניו של פלוני נפקחו
שערי ליבו שוב נפתחו
את כלבו קשר מייד
ולא פזל יותר לצד
חד גדיא חד גדיא...

מיסטר X וכל היתר
גם הבינו את המסר
ודקה לפני פיצוץ
בא שלום על הקיבוץ.
חד גדיא חד גדיא...

יציאת מצרים שלי – מיכאל ידיד-לוי מראיין שלמה גלזר

מיכאל ידיד-לוי נולד במצרים. בערב הפסח שהוא גם יום הולדתו ה-84, הלכתי למלא את הציווי בהגדה "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח". את יציאת מצרים הפרטית שלו בשנת 1956 מיכאל, אז **מישל**, זוכר כמו היום: "לא פשוט לעזוב הכול מאחוריך ויחד עם המשפחה לברוח לארץ אחרת ולהתחיל הכל מחדש".

"נולדתי במצרים ב-10.4.1939. אבא שלי מלבנון, אימא מהעיר חלב בסוריה. הם נפגשו בקהיר לאחר שברחו ממקומות מושבם בגלל פרעות. התחתנו ב-1938 ושנה אח"כ נולדתי, בן בכור. אחרי 9 שנים נולדו שתי אחיותיי שהן תאומות זהות", כך מתחיל מיכאל את הסיפור המשפחתי.

משפחת ידיד-לוי: אבא ואימא,
האחיות רנטה ונדיה עם בן דוד

"זכורה לי ילדות נהדרת. דיברנו ערבית, צרפתית ואיטלקית. בית הספר היה צרפתי. גרנו ליד תחנת הרכבת לח'לאן (פרבר של קהיר), במקום נחמד מאוד. בשנים ההן האנגלים שלטו במצרים (תקופת מלחמת העולם השנייה). ההורים שלי עזבו את קהיר בה היה מרכז השלטון הבריטי, שייצר הרבה בלגן ותנועת צבא. הם השכירו את הבית לאנגלים ועברו לח'לאן, מקום יפיפה. גרנו שם 3 שנים. אבא נסע לקהיר לעבוד כל יום והיה חוזר בערב. לאבי היתה חברה גדולה ליבוא ויצוא של תרופות. הוא היה רוקח ולמד עם ד"ר זקס, רופא העיניים המפורסם שהיה רופאו האישי של המלך פארוק".
(אגב, ד"ר זקס שהיה בשעתו מנהל מח' עיניים בבית"ח העמק בעפולה, ניתח אותי בגיל 14 לאחר שהתחלתי לסבול מפזילה – ש.ג.).

"עם סיום המלחמה חזרנו לקהיר ולמדתי בבית ספר צרפתי. עליתי לתורה בטקס בר-המצווה בגיל 13. הייתי אמור לעלות ראשון, ופתאום אומרים: 'לא, קודם עולה כהן', ואל תשכח אני לוי, אני זוכר שרתחתי מכעס, בגלל ששמו אותי במקום השני.

לא היתה בכלל אנטישמיות או שנאת יהודים. אבל ב-1948 הכל השתנה, ובמלחמת השחרור היו גילויי עוינות ויהודים רבים ברחו לארגנטינה וברזיל. ב-1951 התרחשה מהפכת "הקצינים הצעירים", המלך פארוק הודח, המצב החמיר, היו מהומות, התנכלו ליהודים ורוב אלו שנשארו ברחו".

ידיד היהודים

"שם המשפחה שלנו היה הלוי. ב-1837 היתה רעידת אדמה חזקה שפגעה קשה בצפת. סבא רבא-רבא שלי, שהיה אדם אמיד, סייע לקהילה היהודית באספקת מזון ובשיקום המבנים. כהוקרה, קיבל מנכבדי צפת תוספת לשמו: ידיד־הלוי. ומאז זה שם המשפחה שלנו. לימים ירד ה'ה' ובתעודת הזהות הישראלית שלי כתוב מיכאל ידיד-לוי".

רגע לפני שהמשפחה עזבה את מצרים, הוא זוכר שב-1955 הגיעה נבחרת "מכבי ישראל" לשחק כדורסל בקהיר. קפטן נבחרת מצרים בכדורסל היה יהודי ממוצא איטלקי בשם ז'וז'ה הררי שהיה חביב על המלך פארוק. מיכאל זוכר שהקבוצה מישראל הובילה לקראת הסיום ואז יזמו הפסקת חשמל והמשחק לא הסתיים. כך שלא היו מנצחים, אבל גם לא מפסידים...

"אבא שלי היה אדם דתי והיה לו עסק משגשג, ולמרות ההפיכה הוא לא ברח ממצרים. ב-1954 התפוצץ "עסק הביש" במצרים כשמחתרת יהודית חיבלה במקומות בילוי בקהיר במטרה לסכסך בין מצרים לבריטניה. רוברט דסה, מגיבורי הפרשה היה חבר טוב של אבא שלי (גם הוא היה רוקח והיה לו בית מרקחת) וזה גרם גם לנו הרבה בעיות. ב-1956 במלחמת סיני, פרצה כל השנאה. אני זוכר שיום אחד אבא שלי לקח אותי למשרדים של החברה שלו והוצאנו מהכספת והמדפים מסמכים, קבלות, כסף וכל תיעוד אחר. למחרת באנו שוב והמשרד כבר היה נעול בפלומבה והרכוש הוחרם. לאבא שלי היו קשרים עם צמרת הרפואה במצרים והם אמרו לו: 'כדאי לך לברוח'. למזלנו היו לנו דרכונים איטלקיים כך שהצלחנו לצאת. היו יהודים שוויתרו בשעתו על הדרכון הצרפתי וקיבלו אזרחות מצרית. היהודים האלה הסתבכו ונכלאו בבתי סוהר. לנו כאמור היו דרכונים איטלקיים ודרך השגרירות האיטלקית הצלחנו לצאת.

כל בן משפחה היה רשאי לקחת עמו מזוודה אחת ושטר של 100 לירות מצריות. שאר הכסף הוחרם. מכרנו את הדירה לידידים ערבים ובלילה המראנו לרומא. באיטליה היו לאבא שלי קשרים כי הוא היה יבואן תרופות גדול. ועדיין היה זה מצב מאוד לא פשוט – להשאיר הכל מאחוריי, לברוח ולהתחיל הכל מחדש.

אבא חיפש עבודה. היו לו שתי בנות צעירות והוא חשב לעבור לברזיל כי כל המשפחה שלנו היגרה לשם. אבל אחת החברות שהוא היה איתן בקשרי מסחר חיפשה מישהו שייצג אותה בטורינו והציעו לו את העבודה. הוא החליט להישאר באיטליה. במשך הזמן הוא הצליח שם מאוד, גם מבחינה כלכלית וגם נקלט מצוין חברתית בקהילה וחי בטורינו עד יומו האחרון".

מיכאל בן 17 לערך, לפני המעבר לאיטליה

החלטתי לעלות לישראל

"בגיל 18, אני לא יודע להסביר למה, החלטתי שלא מתאים לי להישאר באיטליה. לא הייתי ציוני או בתנועת נוער, אבל החלטתי שאני רוצה לנסוע לישראל, כי אהבתי את ישראל, כי אנחנו יהודים. הייתה בקהילה בטורינו איזו אישה שהייתה מסדרת כל מיני עניינים בקהילה. היא אמרה לי: 'תראה, יש הכשרה בעיר פיזה של בני נוער בגילך מתנועת השומר הצעיר שאמורה לעלות לישראל. סע לשם, אם יקבלו אותך תצטרף אליהם, אם לא, נראה מה עושים.' נסעתי ושם קיבל אותי **הלמוט לאסקר** שהיה יחד עם **מאשה** המדריך של הגרעין האירופי וטרם נקבע לו קיבוץ יעד. הגרעין הזה הגיע לניר דוד, כנראה בזכותם. היו שם **תלמה סגל**, **פולדי** ואחרים, ושם למדתי מה זה קיבוץ, מה זאת ציונות. יום העלייה הגיע, הגענו לנמל לביקורת גבולות ולי יש דרכון איטלקי. אומרים לי: 'יש גיוס חובה, אתה לא יכול לצאת.' התחיל עסק שלם, הלמוט והנציג של הסוכנות התערבו, ובסוף אישרו לי חופשה בישראל, ממנה כמובן שלא חזרתי.

מימין: היום הראשון בפיזה, מחכה להלמוט, 1957

משמאל: "תל ברושים" בפיזה. תלמה יושבת באמצע, מיכאל עומד משמאל, פולדי עומד שלישי משמאל, 1957

ב-15.9.1957 הגענו לנמל חיפה. **השו גלמן** בא לקחת אותנו במשאית של הקיבוץ וישבנו על הארגז מאחור כמו בקר. המדריך שלנו בקיבוץ היה **משה להב**. ככה התחלתי את חיי בארץ ובקיבוץ. התגייסתי יחד עם **דן ברייר** לנח"ל. אחרי הצבא חזרתי לאיטליה לביקור הורים. בביקור הזה זכיתי לעשות מעשה טוב – עוד בקיבוץ התיידדתי עם **לאורה מזור**, שהגיעה אף היא מהעיר טורינו. בני משפחתה ניתקו את הקשרים עמה בגלל שעלתה לישראל. הצלחתי לאתר את בני משפחתה ונסעתי לבקרים. הבאתי דרישת שלום מלאורה וכך התחדש הקשר. בקיבוץ עבדתי במטעים. אח"כ הייתי בשנת שירות בהראל יחד עם **שלמה מידה** ועוד חברים. כשחזרתי **שלמה קול** קלט אותי בדייג, שם עבדתי שנים רבות. אח"כ יצאתי ללהב לש.ש. (עבדתי בחזיריה) ושם הכרתי את **פרידה** שהייתה בלהב בביקור אצל חברה שוודית. היא הכירה בינינו והשאר היסטוריה". מיכאל, יש לציין, הוא מאלה שעוברת ליד האוזן שלו שפה והוא קולט אותה ומדבר. הוא יודע עברית, ערבית, צרפתית, אנגלית ואיטלקית. "עם התיירות", הוא נזכר, "התחלתי ב-1971. כמה שנים קודם הוקמו בסחנה המסעדה והמזנון. **גידי ברשי** היה אז מרכז משק והוא גייס אותי לארגן קבוצות שיבואו לאכול במסעדה. אני זוכר שנסענו לירושלים והתחלנו להסתובב במזרח העיר ולפגוש סוכני נסיעות שהביאו לארץ קבוצות מכל העולם. מאז אני חבר של הסוכנים, וככה החלו עסקי התיירות, בהם עבדתי בשיווק כ-40 שנים ויותר".

למיכאל אין הסבר הגיוני למעגל חייו. הוא, שבא ממשפחה מצרית דתית ומשכילה. במקום להמשיך את העסק המשפחתי, הוא מחליט בגיל 18 לעזוב הכל.

"להגיד שההורים שלי אהבו את זה, לא הכי מדויק. אבל הם קיבלו את זה שכך אני רוצה לחיות את חיי. לחתונה שלי אימא שלי הגיעה לארץ. כשגילי בני הבכור נולד, אבא שלי הגיע לארץ. נסענו לבקר אותם באיטליה. ההורים שלי נפטרו מזמן אבל עם האחיות שלי שחיות עד היום בטורינו אנחנו בקשר".

אין לו חרטות, הוא לא היה משנה את מסלול חייו. הוא מאוד אוהב את חיי הקיבוץ: "יש לי 'קוצים' בישבן, אני חייב להיות כל הזמן בתנועה. אני מאוד אוהב אנשים, הם באמת מעניינים אותי. כשעסקתי בשיווק התיירות, בכל משרד שנכנסתי אליו, תמיד התעניינתי בשלומן של המזכירות ומה הן עושות כי זה באמת מעניין אותי".

התכתבויות חובקות עולם

"בו אספר לך, משהו שלא היית מעלה על דעתך. בגיל 13 רציתי לדעת מה קורה בעולם (בבית ספר הייתי חזק בגיאוגרפיה). היתה במצרים חברה Pen Pal (חבר לעט) שתמורת כמה לירות מצריות סיפקה כתובות של 6 נערים בני גילך מארצות שונות ברחבי העולם שרוצים גם הם להיות בקשר. התחלתי להתכתב עם מאות בני נוער מ-70 ארצות, במגוון שפות: באנגלית, צרפתית, איטלקית וספרדית. זה נמשך שנים, גם כשחייתי כבר בקיבוץ. עד היום אני שומר חלק גדול מהמכתבים האלו אצלי. את כל הגליונות נתתי לבחור מלהב שאסף גליונות. קיבלתי גם המון מתנות וספרים מכל העולם. כנער עניין אותי איך נערים בגילי חיים בהונג קונג, בדרום אפריקה או בכל מדינה אחרת. מה שעניין אותי ומעניין אותי עד היום זה אנשים. מה הם חושבים, מה הם מרגישים ביפנית, באיטלקית ובהולנדית. בכל מקום שאני נמצא או מטייל אני מדבר עם האנשים. המשפחה שלי כבר התרגלה שאני מתעכב בכל מקום. היה לי את זה מגיל צעיר, כבר בתור ילד בן 13-14 עזרתי לאבא שלי לשווק תרופות. הייתי מתלבש יפה עם חליפה ועניבה, נכנס לרופאים מכובדים ומוכר להם תרופות. למדתי כבר אז לדבר עם אנשים, מכל השכבות והמעמדות. אני יודע לדבר עם כל אחד בגובה העיניים שלו, ואני באמת מתעניין בו, איך הוא מרגיש, מה קורה איתו וזה עובד עם כולם. אנשים פשוט מעניינים אותי".

ככה, כבדרך אגב, מספר מיכאל על "אוצר של ממש" שיכול לספר איך חיו, מה חשבו והרגישו בני נוער מכל רחבי העולם לפני 70 שנים – ללא ספק נכס שראוי היה למצוא דרך לשמר אותו ואולי להציגו כתערוכה.

ואנחנו מאחלים למיכאל מזל טוב, בריאות ואריכות ימים.

אירועי יום השואה

כרמלה כרמל

רישום בעפרון

מירי דגן מסכמת את אירועי יום השואה

את יום הזיכרון לשואה ולגבורה ציינו השנה בשלושה אירועים. לראשונה לקחנו חלק בפרויקט ארצי "זיכרון בסלון" בו פתחו שש משפחות את ביתם כדי לספר על קורות בני משפחתם. האנשים שהגיעו לשמוע השתתפו בערב חוויתי, מושקע ומרגש שהוכן על ידי המשפחות. חשיבותו של ערב זה הוא קודם כל במתן הזדמנות לבני המשפחה לעבור יחד תהליך התמודדות עם העבר המשפחתי, ולתת הזדמנות לאורחים לשמוע סיפורים מרתקים שלא נשמעו עדיין בקהל רחב יותר. המארחים היו: אפרתי זיו, אסתר שדמי, סמדר יחיאלי, משפחת סגל, ורד להב ותמר ולביא מאירי. מרשמים שאספנו הגענו למסקנה כי הפורמט של זיכרון בסלון רלוונטי ובעל ערך. לשנה הבאה נחשוב איך לשפר ולדייק כדי להביא להשתתפות גדולה יותר, ושל ציבורים מגוונים יותר, למשל של בני נוער.

סיימנו במוצאי יום הזיכרון בהרצאתה המרתקת של יהודית בז'רנו – "שיח זיכרון" – איך מתארים שואה? דילמות בעולם האומנות הוויזואלית אחרי המלחמה. תודה רבה ליהודית שנתנה הבטחתה לשיח נוסף בשנה הבאה.

בערב יום הזיכרון קיימנו את הטקס בקהילה שלנו. לקיבוץ ניר דוד יש מסורת של טקסים מרגשים ומכובדים וכל שנה הצוות שמכין אותו, עוסק בו ברצינות וברגישות.

חשוב לנו שבתוכן העולה בטקס תהיה זיקה לחברי הקהילה וכל שנה אנו מופתעות לגלות על קורות המשפחות של אנשי הקהילה. כמו כן חשוב לנו להביא תכנים מהאירועים הקשים שקרו לכלל היהודים במלחמת העולם השנייה.

הבחירות לא קלות וגורמות לצוות עצמו לעבור תהליך של בירור ולמידה. השנה בחרנו להתמקד בסיפורם של **חילק גולדוונדר** ובסיפורה של **חוה**, סבתה של **חוה פסדר**. גם משפחות אלה עברו במהלך הכנת הסיפור תהליך מרגש של הבנה חדשה וליכוד משפחתי.

חלקו השני של הערב הוקדש למרד הגטאות. ובעיקר ל- 80 שנה למרד גטו ורשה. אנו מודעות לתוכן ולמספר המילים שנאמרות. אנו משתדלות שיהיה מעניין, מגוון ומשמעותי ומצד שני לא ארוך מדי. קיצורו של הטקסט והשארית רלוונטי הוא אחת המשימות הקשות והארוכות בהכנת הטקס, מקוות שהצלחנו במשימה זו.

השתתפו במהלך הערב רבים, חלקם על הבמה ורבים מאחורי הקלעים ומגיעות להם המון תודות. לנגנים והזמרים: **ירון גולן ויואב שטילרמן**, **לאייל צרפתי**, **יערה**, **אדוה ועינב וגנר**, **לשרה גונן ודודו לבני**.

למדליקי הנרות שריגשו בדבריהם, לקריינים **נוגה ברייר**, **אסתי שורר**, **דודו לבני וורד להב**. תודה לצוות השחקנים: **אמיר גלמן**, **תומר יוסף**, **חגית זמלן**, **ועומר סלע** ותודה חמה להגר **סולומון שביימה ולמיכל ויטמן** שעזרה בעריכה.

תודות מיוחדות ל**אושרית שטילרמן** ומשפחתה ול**חוה פסדר** ומשפחתה ששיתפו אותנו בסיפורם.

"מאחורי הקלעים" היו:

זהר אביגד – עריכת המצגת

נמרוד וגנר ושמוליק – הגברה ותאורה

יעל קרונר – עיצוב הבמה

יהודית איל – הכנת חומר מהארכיון

מאיה רצון – צילום

נועם בר שלו – חידוש מנורת ששת הנרות

נועה ויינר – עזרה

תודה לכל העוזרים בהכנת חדר האוכל ובחיסול.

תודה לצוות: אושרית שטילרמן, מיכל בז'רנו, זהר אביגד, כרמית נגלר, הילה דגני ומירי דגן.

לקראת השנה הבאה; אנשי הקהילה שרוצים לשתף בקורות משפחתם, מוזמנים לפנות אלינו.

אושרית שטילרמן-טובין על חילק גולדוונדר

[קראה בטקס]

שורדי השואה לא הרבו לספר ולדבר, אבל אנחנו שמענו מסבא שלנו מה הוא עבר מגיל צעיר. הסיפורים סופרו בהתאמה לגיל בו היינו. הניגודיות בין הזוועות שעבר, לחיוך על פניו היו למורשת איתנה שגדלנו עליה.

סבא שלנו, יחיאל (חילק) גולדוונדר, נולד בעיירה ז'מיגרוד שבפולין. אחרי מלחמת העולם הראשונה עבר עם משפחתו לעיר ז'שוב (ריישה) אל ההורים של אימו, משפחה שהייתה אמידה מאוד. היה להם בית דירות והם עסקו במסחר. סבא היה הצעיר מבין חמישה אחים. המשפחה הייתה מסורתית והאב היה דתי אדוק. למרות זאת הילדים היו בתנועות נוער דרכן עלו לישראל שלושת האחים הגדולים. סבא שלי התכוון לעלות ארצה בעקבותיהם ואף נשלח להכשרה של השומר הצעיר, אך הדרך לארץ היתה מסוכנת וספינות לא הגיעו ליעדם. עקב כך ביקשו ממנו ההורים שיוותר על העלייה.

כשפרצה המלחמה הייתה תחושת פחד גדולה מההפצצות האוויריות של הגרמנים. כולם ידעו שאוספים את הבחורים אך לא ידעו לאן ולמה. סבא היה בן 23. הוא ואחיו צבי החליטו לברוח מן העיר רכובים על אופנים. המעברים לרוסיה ולרומניה היו חסומים ולא היה ניתן לחצותם. מחוסר ברירה הם חזרו לעיר דרך חציית נהר הסאן שהיה קפוא ונעזרו בסדין לבן כדי להסתוות בתוך השלג.

כשחזרו, השכונות היהודיות נסגרו לגטאות ששטחן הלך והצטמצם עם הזמן. הם הועברו מבית לבית והתנאים נעשו קשים יותר בכל מעבר. מידי מספר שבועות היו נלקחים ברכבות אנשים מן העיר.

באחת האקציות נלקחו ההורים לבלז'ץ, ולימים, נהג הקטר שאיתו היו בקשרי מסחר, סיפר להם שאותן רכבות מגיעות ליער בו נמצאים תנורים להשמדה. אשתו ובנותיו של אחיו, צבי, נקראו יום אחד לעירייה, שם נאספו כל הנשים והילדים, ומבלי שידעו הובלו גם הם להשמדה.

סבא שלי ואחיו נלקחו למחנות עבודה ובמשך כשנה עבדו בכריתת עצים בתנאים קשים מאוד. סבא חלה בטיפוס ואחיו, ששמר על מטבעות הזהב שברשותם, שילם לשומרים הגרמנים כדי שיאפשרו לסבא לנוח בזמן שהוא עבד בשביל שניהם. בחורף הם הועברו למחנה מסודר שנקרא פוסטקוב והיו בו כשנה.

עם התקדמות כוחות הצבא האדום הוחלט לפרק את המחנה ואסיריו נשלחו לאושוויץ. סבא סיפר שהם ידעו על התנאים ברכבות ועל אף זאת, החוויה האישית ברכבת, הייתה נוראית ומעבר לכל מה שיכלו לדמיין: צפיפות אדירה, חלונות סגורים בתיל, ריח נורא, קושי לנשום, שעות ארוכות ללא אוכל ומים.

כשהגיעו למחנה הם הופשטו וגולחו ראשיהם, הם עברו בדיקה קפדנית משפילה ואכזרית ונשלחו למקלחות. בדרך הם ראו את התאים הסגורים עם מנעולים ומיד הבינו את ייעודם. ריח העשן הסמיך של שריפת הגופות היה קשה מנשוא וסבא הרגיש שהוא עומד להתעלף. הוא ביקש מאחיו שישפוך עליו עוד ועוד מים כדי שלא יאבד את ההכרה ויישאר בחיים. מן המקלחות הם הועברו לבושים במדי פסים לצריפים הצפופים במחנה.

בבוקר הסלקציה שמע צבי שהגרמנים מחפשים אנשי מקצוע לתיקון צנרת. סבא היה אינסטלטור במקצועו וצבי היה מסגר. בתעוזה הוא פנה אליהם ואמר שהם בעלי מקצוע ובכך ניצלו מהסלקציה והועברו למחנה עבודה גלייביץ, שם ייצרו חלקים מפצצות עבור הצבא הגרמני. כשהוחלט לחסל את המחנה, הועברו האסירים במסע רגלי, למחנה בלכהמר. הצעידה ברגל בחורף הקשה קיבלה לימים את שמה: "צעדת המוות". מי שלא עמד בתנאים הקשים נורה ומת. למחנה מוקף החומה הגיעו באפיסת כוחות, בתחושה שמשם לא ייצאו. באחד הבקרים ראו שאין חילופי משמרות במגדלי השמירה. הם התקרבו לשער וכשנשענו עליו הוא נפתח. מבלי לחשוב הרבה, החלו לברוח ליערות לפי מיקום השמש לכיוון מזרח, עד שפגשו טנק רוסי והבינו שניצלו.

סבא הגיע עם אחיו בקושי רב לאוניית המעפילים 'חנה סנש' בעלייה בלתי לגלית בעזרת הבריגדה. שם נודע להם שמשה, אחיהם הגדול, נפטר בארץ ולא יזכו לראות אותו שוב. סבא הצטרף לקיבוץ ניר דוד לאחותו **שנקה מוזר** (אמא של נועה, אמיר, רעיה ויעלי) ולמשפחת אחיו **משה** (אביהם של אפרתי זיו ושאל גונן).

בקיבוץ הכיר את **בלה** ונישא לה וכאן נולדה להם בתם **חביבה**, אמא שלנו.

סבא אהב מאוד את חיי הקיבוץ. לנו אמר שבכל בוקר הוא בוחר להרכיב את המשקפיים הוורודים ולראות דרכם את החיים. פעם בשנה, בערב יום השואה, היינו יוצאים לקטוף מהגינה ליד ביתו שישה פרחים ובגאווה שרנו לצידו את שיר הפרטיזנים בטקס.

אני גאה להמשיך בדרכו ולגדל את ילדיי בקיבוץ שכל כך אהב, להיות חלק משבט גדול ולהרגיש שניצחנו.

מצעדנו מרעים, אנחנו פה!

כחלק מההכנות שעשתה אושרית בכתיבת הסיפור של סבה, היא קיבלה תמונה של יוצאיי העיר ריישא שבנו את ביתם בתל עמל והיו ממייסדיו. הנה התמונה, להזכיר את אותם אנשים שכבר אינם בחיים, ואת בניהם שהיום הם סבים. התמונה צולמה בשנות ה-50, ותודה לצילי פרי על זיהוי המצולמים.

עומדים מימין: חילק גולדוונדר, פנקה שורר (עם עמרם), דינקה בטיסט (עם אבנר), יצחק בטיסט, חשק פרנקל (עם צילי), אלה שפיר, שנקא זליגמן, וובק סלפטר (עם מאיה ומיכה).

יושבים מימין: (ילד?) יוכבד קרונלנד (עם שאול) ולידם הבת ברוריה, מאחורה סרלה גרוברג (עם דורון), לפניה סלה טרום (עם אפרתי), בונקה כרמי, שנקא גולדוונדר-מוזר (עם יעלי), ובקצה רחלי פרנקל (ששון).

גם כן מהעיר ריישא ולא בתמונה: מילק טל.

ערב יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל

כרמלה כרמל

רישום בעפרון

יהלי גורן ושקד להב, הורדת הדגל

צילם את הערב בכישרון ורגישות: אסי גופר

בועז ויטמן ושירי פירדמן, מנחי הערב

עידן איזמרלי וארנון אנוך, הרכב מוסיקלי

ורד להב קוראת לזיכרו של דני ברקוביץ

עמרם שורר קורא לזיכרו של עמי פרי

אדוה ויערה וגנר, מוריה בוכמן, שירה

רון ויטמן ואורלי ארטל, שירה

שחר גורן

רותם מאירי

קריינים

שלו נימרי, פסנתר

חגית שבתאי הלוי – דני מזכרונות ילדותי

[הוקרא בטקס]

כשהייתי עוד קטנה, אחרי המלחמה, הייתי מוצאת את עצמי מחפשת אותך בכל מיני מקומות: למשל בתוך המון גדול של אנשים לא מוכרים, או סתם ברחוב בעיר גדולה, או בדפי זהב הצהובים של פעם, הייתי משוכנעת שאתה חי ולא באמת מת. אולי רק עברת לישוב מרוחק או לארץ זרה, אולי שינית זהות, כדי לשמור עלינו שלא נראה את שעשתה לך המלחמה, שלא נראה אותך כואב, או סובל. ההכחשה חיה בתוכי לזמן ארוך. כי הרי איך יתכן שעזבת אותנו כך. פעם מחשבות אלה היו מגיעות בתדירות גבוהה יותר והיום כבר לא. אני יודעת שאתה איתי, מביט בי מתוך עיני ילדי, יודעת שכבר לא תחזור. ועם זאת עדיין כל מי שאכיר בהמשך חיי ונולד בשנת 1951, אביט בפניו בסקרנות גדולה כדי לראות את האופן בו היה נפרש הזמן על פניך שנשארו צעירות לנצח.

פעם ב-4 שבועות, כשהיית מגיע לחופשה הביתה, היית זורק את התיק הצבאי על המיטה בחדר מגורייך ורץ אלי לבית הילדים. יום שישי בצהרים, מוציא אותי מהסיפור שלפני מנוחת הצהריים, חיבוק ענק וכבר אנחנו יוצאים החוצה למרפסת. "רוצה לגעת בתקרה?" אתה שואל, ולפני שאני מספיקה לענות אני מונפת באוויר על כתפייך, ידיי מושטות מעלה. תמיד נגעתי בתקרה, זה היה הטקס הקבוע שלנו. בדרכי חזרה מכתפייך למטה כבר חבוקה בתוך זרועותיך ובאפי עולה הריח המוכר של שמן הטנקים מאצבעות ידיך. כפות ידיים מחוספסות ויבשות מרמת הגולן הקפואה או הרותחת, תלוי בעונות השנה. מי שמכיר את ריח שמן המכונות יודע שהוא לא יורד כל כך מהר מאצבעות הידיים, עוד סבון ועוד שטיפה והריח עדיין יוצא איתך הביתה. אצלי זה ריח ילדות, מונח עמוק על לוח ליבי. עבורי זהו ריחו של הגעגוע.

בשבת בצהרים יושבים שעות סביב שולחן האוכל כולנו: **אבי ואימי, אתה, דינה אחותי ואני**. והנה אתה מספר לנו כל פרט מארבעת השבועות שהיית בצבא. אני מקשיבה, לא מבינה הכל, אבל נעים לשבת מולך ולהסתכל עלייך.

ההורים מרותקים, מעוניינים בפרטים הכי קטנים, שואלים שאלות ועוד שאלות ולפעמים זזים בחוסר נוחות מהתשובות היוצאות מפייך, נאנחים ... מודאגים ... שתמיד אכפת לך כל כך מכל דבר. לא אוהב את הריחוק מהבית ונאמן כל כך לתפקידך. מקבל צל"שים ותעודות הצטיינות. לימים שלאחר מותך אנחנו מקבלים במקומך מהרמטכ"ל בבנייני האומה בירושלים את עיטור המופת על לחימתך נגד הסורים ברמה.

אימא סיפרה לי, שאחרי שנולדתי, כאשר הגעתי לבית התינוקות בקיבוץ ישר מבית החולים, לא מצאו אותך יותר בכיתה. היית יושב מתחת לחלון מיטתי ימים שלמים ושומר שלא אבכה. וכשבכיתי היית מזנק כמו "טיל", רץ לאימא לעבודה, דמעות בעיניים: "התינוקת בוכה בואי מהר".

"בואי אנחנו עושים תחרות", אתה אומר לי שבת אחת של קיץ. המדרכה נפתחת לקראתנו ומזמינה אותנו לריצה משותפת. אנחנו רצים במהירות, אני בת 10, אתה חייל זריז. כשאתה מתחיל להשיג אותי אתה אווז בדי ומושך אותי אחריו בחוזקה עד שאני מרגישה מרחפת מספר צעדים באוויר. והנה הגענו יחד, מתנשפים, לעיקול המדרכה שעוצר אותנו, ואתה מודיע בקול גדול: "ניצחנו".

ליטוף על ראשי שמבלגן את הקוקו אשר לשערי, חיוך ענק, כזה שמסתיר את העיניים האוהבות בתוך לחיים אגוזים, השפם שיוורד כמעט עד לסופה של הלסת התחתונה מחייך יחד איתך, וגם השן הקדמית, השבורה בקצה, שאתה מסרב לתקן אצל רופא השיניים המקומי בטענה ש: "איך יכירו אותי?"

כפות רגלינו לוחטות מהמדרכה החמה אשר לאורך נחל האסי. בעמק בית שאן (לימים יקרא עמק המעינות) חום קיץ מהביל. הנחל צבעו טורקיז עמוק, זורם לאיטו לאורכה של המדרכה, ומזמין לטבילת הצטננות. אבל דרכנו ממשיכה משם למקום אחר, אולי לקחת את כביסת החיילים שלך מהמכבסה, ואתה מחייך ואומר לי "פעם אחרת אקפיץ אותך מהכתפיים שלי כמו דג ישר לתוך המים. הכי רחוק..." כיוודע את משאלת ליבי ומחזיק בידי הקטנה.

הולכים יד ביד, אני ואתה, אחי הגדול, החייל הגיבור והתחושה, תחושה מנצחת – תמיד איתך אני גבוהה מעל למידותי הרגילות, תמיד איתך אני בעננים, עד סוף הימים.

איור: ליאורה איכנוולד־וייסמן

משיאי המשואות, ניר דוד תשפ"ג, 2023 וכך הוקרא בערב העצמאות:

חג העצמאות

איור של גרישה בלוגר

ביום העצמאות ה-75 נדליק שבע משואות, בהן נאמר תודה והערכה לחברות וחברי קהילת ניר דוד. השנה נבחרו להדליק את המשואות חברים וחברות מעוררי השראה בעשיה היומיומית רבת השנים שלהם, בקהילת ניר דוד ומחוצה לה. כל אחת ואחד ממדליקי המשואות נבחר על ידי הקהילה כמעורר השראה.

אריה ששון

בזכות שנים של עשייה התנדבותית למען הקהילה בשלל נושאים, וגולת הכותרת היא הפעילות בנושא מניעת תאונות דרכים. אריה הקדיש שנים רבות לפעילות התנדבותית במשטרת התנועה, והיום הוא תורם רבות להגברת המודעות לנושא הבטיחות בדרכים באמצעות פעילות חינוכית בגני הילדים שלנו, וגם מלמד אנגלית בהתנדבות. אריה, אתה השראה!

ריק מגס

בשקט, בשקט, מתחת לרדאר וללא פרסום ויחסי ציבור, מסייע ריק לרבים, ידיו הטובות עזרו ועוזרות בתיקונים רבים בבתי חברים, נפשו הטובה ואוזנו הכרויה מסייעות בליווי ותמיכה למי שקלטה עינו שהוא זקוק לה. תודה לך ריק, אתה סמל לחברות טובה והשראה לרבים!

ברכה רפמן

את המשואה תדליק ברכה כדי להאיר נושא שקרוב לליבה והוא בנפשנו – העלאת המודעות למיניות בריאה. אחרי שנים שנושא זה היה בצל, שלא לומר בחושך, הוא יוצא לאור בהדרכות ובהרצאות, בפתיחות ובפשטות, כדי שהדור הצעיר שלנו יתמודד טוב יותר עם האתגרים העומדים בפניו בתחום הכל כך טבעי וחשוב של אהבה ומין שיש בהם חברות, כבוד, שוויוניות והנאה. תודה ברכה!

חיה מוזר

שנים רבות היתה חיה מטפלת התינוקות וגננת הגיל הרך האולטימטיבית. דורות של ילדים והורים התחנכו על ברכיה, והיא ממשיכה ומעניקה תמיכה ועצה לאימהות צעירות בסבלנות ובלב פתוח. נוסף לכך, חיה פעילה בניקיון הפארק ובשמירה על הסביבה, למען הדור שלנו וגם אלה הבאים. תודה רבה לחיה!

רמי דגני

האיש שידו בכול. מעבר לתפקידים הרבים אותם מילא רמי בקיבוץ, הוא מסייע לממלאי תפקידים בתחומים שונים בזכות הידע הרב שצבר. כששום מגבלה מעולם לא עצרה אותו, רמי תמיד חיפש ומצא את הדרכים בהם יוכל לתרום לקיבוץ מעל ומעבר לנדרש. תודה רבה לרמי!

תלמה סגל

בשני העשורים האחרונים, תלמה מקדישה את זמנה לחשיפת סיפורה האישי בבתי ספר, מוסדות חינוך וקהילות שונות וזאת במטרה להנחיל לדורות הבאים ידע ממקור ראשון על מה שקרה בימים האפלים ההם על אדמת אירופה, כדי שנזכור ולעולם לא נשכח. מאחלים לך תלמה שתמשיכי בפעילותך הברוכה עוד שנים רבות.

דליה קול-שמושקוביץ'

עשרות שנים מזוהה דליה עם הבריאות האישית והכללית של כולנו. שנים שהיא גם שרת הבריאות שלנו וגם האחות הראשית ומנהלת המרפאה, ובריאות כולנו בראש דאגותיה, נכונה ורצה לכל קריאה לעזרה, בכל שעה ביום ובלילה. הבריאות שלנו היא מפעל חייה. מודים לך דליה יקרה ומוקירים על כל השנים!

תודה גדולה לכל מדליקי המשואות! מי ייתן ותמשיכו בפועלכם עוד שנים רבות!

בחודשים האחרונים אנו חווים ולוקחים חלק במלחמת העצמאות השנייה.

על הזכות והחובה למחות, להפגין, לדרוש צדק ולקחת אחריות על עתיד המדינה שלנו, אני מביאה כאן שני אייטמים:

את הראשון כתב משה ברקוביץ' ז"ל, אביו של דני שנפל לפני חמישים שנים במלחמת יום הכיפורים, ונושאו המאבק של דני על הצדק.
את השני כתבה רוני גופר, אזרחית פעילה ולוחמת, בשנים האחרונות ובתקופה זו בפרט.

פוסטר שליווה את האביב הערבי

במצרים, 2011

משה ברקוביץ' מספר לילדי "הנעורים" על דני (2010)

[יזמה את המפגש מעיין קרונר שהייתה מדריכה בנעורים]

אספר לכם סיפור על צעיר ישראלי, בן קיבוץ, שעבר את שנות התבגרותו בסוף שנות השישים ובתחילת שנות השבעים של המאה הקודמת.

מפאת המרחק בין התקופות והזמנים, אולי יהיה לכם קשה לתפוס את ההבדלים בין אז והיום. מדובר בצעיר חושב ומתלבט, וגם מתייסר לא מעט ממה שקורה סביבו.

מחפש את המשמעות בחיים וגם את מקומו בעולם.

דני נכנס להיסטוריה בת זמנו של ישראל במעשים ופעולות שלא כל כך אהב. הוא לא התלהב מהשירות בצבא, ובטח לא רצה במלחמות. אבל המציאות בארץ באותה תקופה (ומתי לא?) סחפה אותו לאירועים ביטחוניים שלא היה לו מנוס מהם.

דני היה רגיש מאוד ואכפתי לנעשה סביבו ובעולם. הוא הזדהה עם המקופחים, היכן שהיו. זה היה בשנות השבעים, תקופה של תסיסה מהפכנית בחלקים גדולים של הנוער במערב שהתבטאה במאבק לצדק חברתי: המרד הגדול של הסטודנטים והנוער בצרפת ובמדינות נוספות באירופה, המאבקים של הנוער בארצות הברית נגד המלחמה בווייטנאם, המאבק בצ'כוסלובקיה נגד הכיבוש הסובייטי. כל זה סחף אותו עמוקות. הוא חלם שגם בישראל יתחוללו מאבקים דומים. אבל בארצנו שררה באותם שנים אווירה הפוכה, כשהאופוריה והלאומנות חגגו לאחר ניצחון מלחמת ששת הימים.

דני בהשקפותיו ההומניסטיות היה נגד כיבוש השטחים, והיה בין המעטים בציבור הישראלי שניבאו את התוצאות ההרסניות של הכיבוש לעם ולמדינה. הוא חש באי הרצון של המנהיגים לעסוק בפתרון הבעיה של הפלסטינים בדרך הגונה ורציונאלית. מזגו התוסס הוביל אותו להתחבר עם קבוצות שחשבו כמוהו. אלו היו אנשים נאיביים שהאמינו שאם יארגנו הפגנות במספר ערים, ישפיעו בכך על דעת הציבור הישראלי. כמובן שזה נגמר בתיקים במשטרה.

הגיע זמן הגיוס לצבא ואיתו ההתלבטות. דני לא אהב את הצבא, אבל היתה נטועה בו אחריות אזרחית והחובה להגן על המדינה. הוא בחר להתגייס ולהיות שלם עם זה. דני התגייס לחייל השריון. הוא שירת באחריות מרבית, כפי שקבע לעצמו, ועם זאת שמר על דעותיו השליליות על הצבא. הוא היה חייל ומפקד אחראי, עם הרבה תושייה. באחת מההיתקלויות עם הצבא הסורי הוא השמיד טנק סורי וקיבל על זה הערכה ושבת, אבל לקורס קצינים הוא סירב לצאת. שנות הצבא עברו והוא עמד לפני שחרור. אבל המציאות הביטחונית הפכה את תכניותיו לעתיד. המלחמה פרצה. על חלקו במלחמה סופר כבר רבות.

רוני גופר על מלחמת העצמאות החדשה

סמודי ביקשה ממני התייחסות לגבי מה שעובר על המדינה ועל העמק בעקבות ההפיכה השלטונית ואני עושה זאת בשמחה.

כל חיי הבוגרים אני מרגישה שמאלנית, מתחברת בקלות למצע של מפ"ם-מרצ וכואבת מאוד את המציאות שמלווה את חיינו מאז ששת הימים, מציאות שמקיזה את דמם של שני עמים. אבל רוב הזמן הייתי פסיבית, ניזונה מאמצעי התקשורת הרגילים (ערוץ 1 ובהמשך 11, כותרות של ידיעות אחרונות ובעיקר "הארץ" בסופ"ש).

המעורבות הרגשית הפרטית שלי החלה, מבחינה היסטורית, עם עזיבת גנץ את "כחול לבן" וכניסתו אל "מתחת לאלונקה" עם ביבי. זו היתה מערכת הבחירות הראשונה (והאחרונה) שדני ואני הצבענו, הצבעה אסטרטגית, למפלגה שקיוונו כי תפיל את הליכוד ולא למפלגת האם שלנו. אחרי הקרקס של השותפות ביבי-גנץ שקעתי ב"דיכי" רציני, עד שבתי חשפה אותי לערוצי התקשורת העצמאית, שהם האנטיתזה לאווירת השקר שאפפה את חיינו. ערוצים אלה מתקיימים על תמיכת המונים, מסקרים בצורה אובייקטיבית, ופועלים למען האזרחים. להבדיל מערוצי תקשורת האחרים, שממומנים ע"י טייקונים ומשדרים בשלושת הערוצים הרגילים מה שמועיל לאינטרסים של אותם טייקונים (לדוגמה: אלוביץ', עופר, שטראוס, החברה לייצור משקאות קלים וכו') וגם דואגים להטבות עבורם ע"י מימון לוביסטים, שהם שלוחיהם הפועלים בתוך הכנסת להשגת הטבות נוספות. חשיפה זו הביאה אותי לכך שגם הבנתי לעומק יותר דברים. ונוסף לכך הבנתי, שגם לי, הקטנה, יש אפשרות לתרום את גרם המאמץ שלי לשינוי, שכל כך קיוויתי לו.

ואז מצאתי את עצמי מתנדבת לשבת כמשקיפה בקלפי בבית שאן ומפגינה בגשר הרומי לאורך שתי מערכות הבחירות האחרונות.

בשבת שאחרי הכרזתו של יריב לוין, שמחתי להזמנתו של **אריה ששון** לבוא אתו להפגין על גשר בית השיטה. מצאנו את עצמנו, עם **אלדד סברנסקי**, **איל פרי ואשתו**, ועוד קומץ – פחות מ-10 אנשים, עומדים ומנסים לעשות רושם על התנועה שזרמה מתחתינו. בשבת שלאחר מכן היינו כבר מעל 50. וכך גדלנו משבת לשבת עד שהיום נמצאים שם באופן קבוע כ-250 איש.

בינתיים הבנו שבגשר הרומי זקוקים לנו יותר, וכך התחילו חברי ניר דוד (שחלקם במחאות מכובד ביותר), מתמרנים ומחזקים את שני הגשרים.

בין לבין, הגעתי פעם אחת לירושלים (עם ההתארגנות של הקיבוץ) ושלוש פעמים לקפלן. אני ממליצה לכולם לעשות זאת לפחות פעם אחת, למרות השעות הרבות על הכביש, כי זו חוויה עוצמתית, אחרת ממה שאנחנו רגילים לה.

במשך הזמן נוסף מייצג "סיפורה של שפחה" שהחליף את שמו ל"בונות אלטרנטיבה", נפרד מהכובע ומהגלימה, ונושא בגאון את החולצה האדומה של הארגון הזה (שלא עוסק רק במחאות אלא פועל רבות לקידום מעמד הנשים וטיפול בעוולות ובקיפוח המגזר הגדול ביותר במדינה – הנשי...). מייצג זה התקיים כבר שלוש פעמים בעמק שלנו ואני מניחה שהוא יימשך.

מעגל נוסף שנפתח אלה המפגשים עם הגוש הדתי, שאופייניים מאוד לעמק שלנו, בצומת הקיבוצים. מפגשים אלה עוררו את זעם התומכים ב"רפורמה" וכיד המסורת הטובה, לצערי, בעמק שלנו – אדם כריזמטי אחד הצליח לאסוף סביבו את הנוער הצמא לאקשן, הפתיעו את המוחים וגרמו לטראומה קטנה. לשמחתנו, המשטרה הבינה בזריזות את תפקידה ומאז היא עושה הפרדה ולא מאפשרת (כמיטב יכולתה...) לפגוע במפגינים.

אנשים שואלים אותי, בשמץ ציניות, האם אני חושבת שפעולות המחאה יכולות לעזור. אני חושבת שהן עושות לפחות שני דברים חשובים. ראשית – כשאתה בטרומה, דיכאון, ייאוש, או כל מצב נפשי גרוע אחר – ה"יחד" של אנשים שמרגישים כמוך מחזק ומעודד. שנית – חשוב שעם ישראל יראה, ישמע, ייחשף, ויבין כמה רבים הם המתנגדים לתוכנית הבלהות הזו. האנשים שחוזרים מבילוי סופ"ש ברמת הגולן, בגליל, בכינרת, בגלבוע, ועוברים דרך צומת הגומא, כיכר צמח, הגשר הרומי, גשר בית השיטה, גשר גבע וכן הלאה, עד הגיעם לביתם, מבינים שיש כאן משהו גדול שאי אפשר להתעלם ממנו. בכל זאת, במשהו קטן השפענו – השהיית התהליך והחזרת גלנט לתפקידו. כעת הגענו לרגעים הקשים והמפחידים ביותר – מה יקרה בהמשך, אבל מבחינתי, אסור להתייאש כי יש לנו כוח.

אני רוצה להוסיף עוד דבר קטן, שמאוד מרגש אותי. המחאה הזו מתנהלת כבר מעל 4 חודשים בלי הרבה "מנהיגים" וצומחת מעצמה. היא גורמת לאנשים להיות יצירתיים בצורה מדהימה, למנף פעילויות רבות ומגוונות ולקחת אחריות.

באזור שלנו צמח אחראית. כזה לכל אחד הגשרים ומהצמתים "שלנו" בלי "בחירות" ובלי שכנוע, אנשים נרתמו ולקחו אחריות וזה ממש מקסים.

אם מה שכתבתי עד כה יגרום למישהו להתעניין יותר בערוצי התקשורת העצמאית שקיימים – אשמח מאוד לעזור.

ודבר אחרון שכבר מזמן אני רוצה להציע לציבור ואני מנצלת במה זו. יש דבר כזה שנקרא "עיגול לטובה". זו עמותה המעודדת תרומות קטנות לעמותות שמטפלות בכאבי האזרחים שהשלטון לא מטפל בהם. באמצעות הוראת קבע, ניתן לעגל כלפי מעלה כל עסקה בכרטיס אשראי או לעגל כלפי מטה את השכר נטו בתלוש המשכורת החודשי ואת ההפרש לתרום לעמותה או למטרה על פי רשימת הגופים שכל אחד בוחר לו באתר "עיגול לטובה". הכסף הנתרם מועבר לעמותות שנבחרו. כמה שיותר אנשים יתרמו, תגדל העזרה שלנו לנזקקים. אני, למשל, תורמת לאלו"ט, למען ילדים אוטיסטים, היות שענת, בתי, תומכת ומטפלת בהם כבר למעלה מעשרים שנה. למידע נוסף – פשוט להקליד "עיגול לטובה" והכל יתבהר.

מגילת העצמאות שלנו

צילום: איל פרי

תם פרק חגים ומועדים של חודש אפריל ופנינו אל החג הגדול הבא:

עיצוב המודעה: הילה דגני

עמיחי גלר נפרד בשם צוות המדגה מעמרם שורר שסיים 25 שנות עבודה

עמרם הגיע אלינו לענף המדגה לפני 25 שנים בערך. אחרי קריירה עשירה בפרדס ובגד"ש ובעיקר בכותנה. הוא היה בן 50 ועדיין להוט לתרום. תחנתו הראשונה הייתה במכירת הדג החי. מטלה לא פשוטה של התמודדות עם קונים, בתנאים לא תנאים. יחד עם תאילנדי וחצי היה מגיע להספקי מכירה של כמה עשרות ק"ג ביום ומשהו כמו 60 טון שנתי. כשנגמר הסיפור של מכירת הדג החי, הוא התחיל להיות המאביס האולטימטיבי. בכל בריכה, שבה היה צריך השלמות האכלה, או שלא היו מאביסי שעון, הוא היה עובר עם הטרקטור (השתנה לאורך השנים) ועגלת האוכל ונותן את מנת האוכל הנחוצה.

כך גם החל לפתח עין של דייג ולראות את מצב הבריכה מבחינת היענות הדגים להאכלה. לא פעם ולא פעמיים הוא זיהה שמשוה לא בסדר בבריכה, התריע והביא להצלת עשרות טונות של דגים. יותר מאוחר הצטרף להיות סוגר יום. משימה מכובדת, המצריכה מעבר על כל הבריכות בסוף היום, כדי לראות שהכול בסדר: כל המאווררים עובדים, המים לא גולשים בבריכות ומצד שני, גם לא עוזבים את הבריכות מתוך נזירים שאולי לא נסגרים כיאות (נזירים הם מבני הבטון, שמתוכם יורדים המים בבריכה). בין לבין היה מתעניין בכל הפעילויות ובמצבו של הענף וקשר קשרים חבריים עם כולם.

בנאמנות ובהתמדה של 25 שנים ידענו תמיד, שיש על מי לסמוך והעבודה תתבצע בצורה מדויקת למרות הקשיים הפיזיים, שהוא נשא בשקט ובלי להתלונן. עם הגיעו לגיל 75 היה ברור שהגיע הזמן לסיים. נערכה לו מסיבה צנועה עם הרבה שירי הלל, אבל מסמר המסיבה היה המכתב שלו לכל חברי הענף, לו קרא: "סיפור פרדה, כי הגיע הזמן!"

אז תודה לך עמרם, בשם כל עובדי המדגה בשנים הללו. אנו בטוחים שתבוא להתעניין וגם לשאול! הכי חשוב, שתיהנה מהחופש עם כל משפחתך המורחבת ושתמצא עניין גם בדברים אחרים! רמז: תתחיל יותר לכתוב ולא רק לחגים, או לימי אבלות.

אוהבים אותך!

עמיחי גלר ויתר חברי המדגה.

רותם וערן מאירי – על סחף קרקע

גשמי אפריל האחרונים, שהיו חזקים בכל הארץ והפתיעו בעוצמתם בעיקר בדרום עם שיטפונות עזים, גרמו לנו לחשוב על טור בנושא שמדובר הרבה בתכנון בר קיימא (פרמקלצ'ר) ורלבנטי גם לאזורינו: בעיית סחף הקרקע.

אובדן קרקע פורייה ע"י סחף הופך בשנים האחרונות לנושא מרכזי בדאגת ביטחון המזון בעולם. לפי האו"ם כשליש מאדמות הפוריות בעולם אבדו בעקבות סחף.

איך זה קורה?

באופן טבעי קרקעות נסחפות מאזורים גבוהים החשופים לתנאי מזג אויר (רוח, גשם) מטה לעבר העמקים. תהליכים טבעיים אלו מתרחשים בקצב איטי מאוד. זה מסביר מדוע בעמקים מצטברת אדמה פורייה ובהרים האדמה רדודה עד לא קיימת. באזורינו הגלבוע והעמק מהווים דוגמא טובה. זה קורה ע"י בלייה של רוח ובעיקר מים. טיפות הגשם הפוגעות בקרקע בעוצמה מפוררות לחלקיקים את שכבת הקרום העליונה של הקרקע. אם קצב הגשם גבוה מקצב החלחול של המים מתחילה זרימת נגר עילי הלוקחת עמה את כל חלקיקי הקרקע המופרדים. עוצמת הזרימה חזקה יותר ככל שהשיפוע גדול יותר, ולכן גם גדל הפוטנציאל לנזק.

מה אפשר ללמוד מכך? ככלל – קרקע חשופה באזורים משופעים מועדת לסחף. אם היא מהודקת ויכולת החלחול שלה מוגבלת אז הסכנה לכך עולה עוד יותר.

מהם הפתרונות?

בפרמקלצ'ר מלמדים שאנחנו רוצים להאט מים 'רצים' להליכה ומים 'הולכים' לעמידה. או במילים אחרות: להאט ולפזר את הזרימה כדי לאפשר למים לחלחל כמה שיותר. יש תורה שלמה סביב זה והביצועים המרשימים ביותר נעשו ע"י ג'ף לוטון (Geoff Lawton) בצפון ים המלח הירדני. מומלץ לצפות בסרטונים שלו ביוטיוב. <https://youtu.be/W-f2genlUZI>

חקלאי העבר בהרים השתמשו בטרסות כדי לרבע את המשולש (טוב צריך הרבה דמיון בשביל זה...). בקיצור, כל מדרגת טרסה בעלת שיפוע אפסי על ההרים בעצם קולטת את הסחף של המדרון שמעליה. ככה האדמה הפורייה מצטברת בטרסה ולא ממשיכה לעמקים. יש אומרים שבני ישראל הביאו את הטכניקה הזאת כשיישבו את הארץ אחרי יציאת מצרים והיו החקלאים הראשונים על ההרים.

מה עושים כיום?

הדבר העיקרי שניתן לעשות הוא שתילת עצים, שיחים וכו' וכן השארת צמחיה קיימת כחיפוי. למעשה, לא להשאיר קרקע חשופה. שורשי הצמחים אוחדים בקרקע ומונעים את סחיפתה. הצומח גם מגן על הקרקע מעוצמת טיפות הגשם ונוסף גם מאפשר פעילות של מיקרואורגניזמים התורמים ליצירת קרקע פורייה ולחלחול וניקוז טוב של הקרקע. נוסף לכך, מנסים ע"י הפחתת עיבוד האדמות למנוע הידוק המגביל את החלחול ומפרק את תלכידי הקרקע. במשרד החקלאות הוקם אגף לשימור קרקע המקדם מעבר לפרקטיקות חקלאות המפחיתות את הסחף מקרקעות חקלאיות.

מה אפשר לעשות בבית?

מתחילים בהתבוננות: יוצאים בגשם לגינה ורואים מה קורה בגינה. האם יש לנו אדמה חשופה? האם המים זורמים ולאן? האם יש לנו שלוליות והמים לא מחלחלים?

דואגים לשתול צמחייה ויוצרים חיפוי לקרקע. אפשר להוסיף קומפוסט וכך להעשיר את אוכלוסיית המיקרואורגניזמים בקרקע שיתרמו לחלחול טוב. אפשר ליצור גומחות עם סכרים קטנים (swaeles) בכיוון זרימת המים לשם האטת זרימת המים ושיפור החילחול בשטח.

תחנה 230750 ניר דוד 2022-2023

חודש	כמות גשם	ממוצע 2020-1991
אוגוסט	0	0
ספטמבר	0	0.5
אוקטובר	0.6	14.6
נובמבר	43.2	39.8
דצמבר	27.5	80
ינואר	80.1	100.3
פברואר	92.5	86.7
מרץ	49	44.5
אפריל	41.4	15.9
מאי		5.2
יוני		0
יולי		0
סה"כ	334.3	387.5

סיכום מדידת הגשמים
לחורף זה.

תודה ליהודית אייל
שמנהלת את תחנת איסוף
הגשם.

השנה הגשומה ביותר - 1992-1991 882.5
השנה היבשה ביותר - 1999-1998 172.4

מזל טוב לבני חודש אפריל

עמית כץ בן 10

עמית, ילד יפה, שמח ונבון
גדלת והתבגרת ועכשיו אתה כבר בן 10.
לפניך עוד מסע ארוך, מלא באתגרים
ובהפתעות.
שתמשיך להיות שמח, אח וחבר טוב.
שתזכה להגשים את כל משאלותיך
ושמכבי חיפה תיקח אליפות!
אוהבים אותך מאוד:
אבא, אימא נועה ומאיה

ברכה לקים מלוויל (באוסטרליה הרחוקה), בנה של לילך ונכדם של אילנה וערן להב,
ליום הולדת 30.

מזל טוב לעלינא שוהם לרגל נכדה חדשה שהצטרפה למשפחה:

תום נולדה ב-3.4.23 ללי ותומר, בת בכורה.

ברכות לכל המשפחה

על איתן כרמי, בטקס הטמנת אפרו בבית הקברות

משרון בתו:

כמעט שנה מאז שאתה איננו – ולא עבר יום בלי נר דולק מתחת העץ שנטענו לזכרך בגינה שלנו בשוויץ. כך תמיד תישאר קרוב למשפחה שהייתה כל כך חשובה לך. חוץ מאיתנו היה מקום גדול בלבך הרחב גם למשפחה בארץ, לחברים בקיבוץ ולקיבוץ עצמו. זאת הסיבה שהבאנו חלק מהאפר איתנו הנה – הביתה – לאדמת מולדתך. אתה חסר מאוד – איש אדם ואדמה – אוהב משפחה וחברה.

אוהבת אותך לתמיד, שרון

מעמוס אחיו:

איתן, הנה הבאנו אותך לקבורה בין רגבי האדמה שאותה אהבת. ליד האסי ממש קרוב למים, ליד אחיך יורם ואחותך הדסה. נלחמנו שלושכם במחלת הסרטן הארורה ועכשיו תפגשו יחדיו. תנוח על משכבך בשלום ונזכור אותך תמיד, אחיך עמוס.

מאריאל שיבולת, בן קבוצה:

איתן היה חצוי בין שני עולמות, בין שורשיו ובין ביתו. אנחנו בני קבוצתו השקינו את שורשיו, שמרנו על הקשר לארץ ולמקום. כעת לאחר מותו, חלק מאפרו נמצא בהרי שוויץ וחלק בנר דוד ליד האסי. כעת אפשר לומר: נוח איתן על משכבך בשלום. נשמתי נמצאת בשני העולמות. יהי זכרו של איתן ברוך בתוכנו.

אריאל, 21.04.2023

אומרים ביהדות לאחר קבורת המת, נוח על משכבך בשלום. איתן אשר שורשיו בנר דוד על שפת האסי, איתן ילד של טבע והטבע היה חלק ממנו. איתן שאנחנו בני קבוצתו היינו חלק משורשיו. איתן שהקים את ביתו עם סילביה בשוויץ, ליד ההרים הגבוהים. איתן שבנה ביתו עם ילדיו שרון ואוליבר, היה סב לנכדיו ליאם ודילן.

לזכר חברינו ובנינו שנפטרו בחודש אפריל – ניסן – אייר

שם הנפטר	תאריך לועזי	תאריך עברי
אורי לוז	30.04.1963	ו' אייר תשכ"ג
יעקב קרונר	18.04.1970	י"ב ניסן תש"ל
הלל שני	14.04.1971	י"ט ניסן תשל"א
ברי קמינסקי	09.04.1981	ה' ניסן תשמ"א
אלי רבטל	20.04.1981	י"ג ניסן תשמ"א
שלמה קול	10.04.1982	י"ז ניסן תשמ"ב
אורי גרד	12.04.1991	כ"ח ניסן תשנ"א
אילנה שרייבר	09.04.1994	כ"ה ניסן תשנ"ד
ז'ניה צימרמן	09.04.1997	ב' ניסן תשנ"ז
יוסף יוגב	14.04.1997	ז' ניסן תשנ"ז
צבי (השו) גלמן	14.04.1998	יח ניסן תשנ"ח
שושנה פלגי	27.04.1999	י"א אייר תשנ"ט
עודד גולומב	09.04.2002	כ"ז ניסן תשס"ב
אממה פרמינגר	11.04.2002	כ"ט ניסן תשס"ב
יעקב (ישקה) לבנה	28.04.2003	כ"ו ניסן תשס"ג
מרדכי (מוטלה) רוז'ני	29.04.2003	כ"ז ניסן תשס"ג
בנימין זונשיין	16.04.2005	ז' ניסן תשס"ה
יצחק בטיסט	18.04.2005	ט' ניסן תשס"ה
רחל טרצביצקי	13.04.2006	ט"ו ניסן תשס"ו
נחמה גנוסר	15.04.2006	ט"ז ניסן תשס"ו
צפורה יגאל	09.04.2007	כ"ח ניסן תשס"ז
חיים סטולר	23.04.2010	ט' באייר תש"ע
יהושע (סשה) סושקס	06.04.2011	ב' ניסן תשע"א
יעל הרצוג	08.04.2011	ד' בניסן תשע"א
פרידה אפרתי	15.04.2011	י"א בניסן תשע"א
עמנואל (פימפל) פרידלנדר	27.04.2019	כ"ב ניסן תשע"ט
הדסה רון	17.04.2020	כ"ג ניסן תש"פ
ירון קרונר	22.04.2023	א' אייר תשפ"ג

תשבץ הגיון – הוריקן [אורי קלס]

6		5		4		3	2	1
					8			7
	12		11		10			9
			15			14		13
							16	
19			18					17
	22			21				20
		24		23				
		26						25

ה ג ד ר ו ת

מאונך

מאוזן

1. סדוק כששב ללכת אחריו (4)
2. זה שגר בעיר הצפונית מאריך לי אחרת (7)
- 3 + 9 "מאוזן" יתנזר מאוכל זו פקודה בים (4)
4. סגר חוזה כששב עם לחץ (3)
5. גאלו את הענק מהסוטה (6)
6. יברך לאחי השונה (4)
8. ביטל טוב היטל כשיתפוס ראש (6)
11. גנרי.. תן לה להיות אחרת ועצבנית (6)
12. לטענתו אחרי הלחם זה נשמע אחרת כמו המשפט הידוע (7)
14. אחרי משקל כבד גרה בערבות רוסיה (6)
17. חס וחלילה נמצא בגן שפוף (4)
19. הוטל אחר רותח (4)
21. שסתום שמסתתר בסתו (3)
24. הספק חשמלי ו.... שיהיה טוב (2)

1. בין שתיים לעשר זה כיף ליייל (3)
4. מרגיש כסף מעורטל (5)
7. קוף ביקשת – מוצצת קיבלת (5)
9. ראו "3 מאונך"
10. הלוכדים עשו טוב מאוד כשמילאו אויר (2-4)
13. לדורס אחר זה טעים (4)
15. אחרי עשר הענק ישמיט (4)
16. תני מכה באות לזו שגרה בוינה (7)
17. משבר נגד טנקים יש לשר הביטחון (4)
18. באופן זה הוא בז כששב (4)
20. האבדון הזה לא מת עם עני הולנדי (6)
22. מכל הכיוונים זה קרס (2)
23. הציפור הזו בס"ה היא פרועת שיער (5)
25. בנמל התעופה חיש אצה לה הדרך (5)
26. בין טוב לטוב, קיבל אפס במבחן (3)